

Колісниченко А. В. Визначення літературознавчої категорії міфу в процесі підготовки філолога / А. В. Колісниченко // Scientific pedagogical internship "Philological education of the future and priority directions of scientific research": Internship proceedings, November 27 – December 1, 2017. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing". – P. 56-58.

Визначення літературознавчої категорії міфу в процесі підготовки філолога

Дослідженням міфу, міфотворчості та міфопоетики займалися багато дослідників у різні часи. Французький науковець Еміль Дюркгейм вважав організацію соціуму основною рушійною силою для виникнення міфології, що спричинене бажанням цього суспільства деякою мірою сакралізувати себе. Через символи міфу соціум передає важливу інформацію про себе, свій устрій та організацію. Саме в принципах соціальної організації Е. Дюркгейм бачить безпосереднє джерело релігійних переживань. Стверджуючи повну залежність індивіда від соціуму, науковець віддає перевагу колективному несвідомому, тому сакралізується не окремий герой, а суспільство. Таким чином, на думку Е. Дюркгейма, очевидно, що існування колективу стійкіше за існування однієї особи, тобто, саме колективні уявлення стають міфом, оскільки вони відображають так звану родову (первіснообщинну) пам'ять, цей «безперервний потік уявлень, що занурюються одне в одне» [1, с. 9]. За Е. Дюркгеймом, складність людської істоти в тому, що вона окрім того, що є істотою індивідуальною, ще й є істотою соціальною. Як індивід людина здатна набувати емпіричного досвіду, але досягнути всі властивості речей – тільки як елемент соціуму. Колективні уявлення (соціальна реальність) є міфологією, релігією. Ці два поняття для Е. Дюркгейма синонімічні, тобто соціальне є тотожним релігійному. Науковець визнає релігію основним чинником культури, яка, будучи системою символів, передає нащадкам всі цінності культури. Таким чином, він стверджує важливість символів у

релігійно-міфологічному мисленні, оскільки соціальне існування можливе лише завдяки символізму. Саме через так звані емблеми первіснообщинне суспільство маркувало всі соціальні аспекти життя, що далі призвело до розвитку науки й філософії.

В одній із своїх фундаментальних робіт «Елементарні форми релігійного життя. Тотемічна система в Австралії» (1912) Е. Дюркгейм шукає витоки міфології та релігії, приділяючи особливу увагу ритуалам та магії, яку він протиставляє релігії через відсутність в магії соціальної організації. Шукаючи шляхи виникнення релігії, науковець звертається до тотемізму. Він доходить висновку, що саме тотем сакралізує не людину, а цілий рід, плем'я і т. д. Ритуал, за Е. Дюркгеймом, є формою вираження соціального життя, через яку суспільство саме себе наділяє божественністю, тобто сакралізує. Таким чином, науковець протиставляє поняття сакрального (колективного) й профанного (індивідуального).

Дуже великої популярності набули погляди Е. Кассіра, який наголошував на соціальній природі міфу. Природа й суспільство для нього нероздільні. Міфічне мислення, що насичене кодами, він вважав ключовим елементом пізнання буття. Наголошуючи на тому, що основною функцією людини є діяльність, Е. Кассіра вважає міф людським знаряддям для створення символу. «Міф не можливо охарактеризувати як голі емоції, бо він вираженням емоцій. Вираження почуттів – це не почуття, а їх емоція, перетворена на образ» [3, с. 43]. Науковець визнає міф першоосновою, першоматеріалом для створення релігії та мистецтва; він аналізує міф як необхідну умову розвитку людства в цілому та культури. Е. Кассіра розкрив саму суть міфу через призму його структури та організації. Використовуючи трансцендентальний метод, він представив міф як структурну форму духа. Він поглибив розуміння структури міфу як особливого способу побудови чуттєвого образу. Е. Кассіра робить висновок, що мова й міф спочатку були невіддільні одне від одного й лише згодом вичленувалися як окремі елементи. Вони зароджувалися на спільному символічному формотворенні,

але різняться в вираженні духовного начала. Для вченого міф – це система символів; тільки коли предмет стає знаком, він здатен позначити й змінити інший предмет символічно.

Найбільш комплексним підходом до вивчення поняття міфу є дослідження М. Еліаде. Однією з основних проблем дослідження науковця була проблема міфічного часу. Він поділяє його на сакральний та профанний, тому міф «уявляється як абсолютно істинна оповідь (оскільки вона відноситься до реального часу) та як сакральна (оскільки є результатом творчої діяльності надприродних істот)» [2, с. 38]. Отже, сакральний час пов'язаний з космічними ритмами, а профанний – з історією. Такий поділ учений розглядав крізь призму первісних та сучасних суспільств. Відчуття часу первісного суспільства невіддільне від Космосу, а сучасного – від історії. Для спілкування з космічними божествами, на що не здатна звичайна людини, потрібна була надістота. Для таких цілей залучався обряд ініціації. М. Еліаде виділяє п'ять основних положень кожного міфу: міф завжди має відношення до створення чого-небудь; міф розповідає про подвиги надприродних істот; міф пояснює походження речей; міф сприймається як абсолютна істина й є сакральним; міф «проживається» реципієнтом. Але зі зміною соціального устрою, як стверджує вчений, міф втратив своє початкове значення й перетворився лише на літературний твір. «Важливо звернути увагу на такі визначені М. Еліаде характеристики міфу, як його первинність та вторинність. Первинним є той міф, який несе в собі релігійний, сакральний зміст, на відміну від десакралізованого вторинного міфу що вже не стосується поняття релігійного, однак ще впливає на функцію онтологічної самоідентифікації» [2, с. 9].

Отже, міф являє собою бінарну систему, бо він є істинним в реальному світі й сакральним завдяки надприродному в них. Ріс надприродного можуть набувати найрізноманітніші істоти й предмети, набуваючи властивостей міфу. Усі речі в міфі є сакральними й виконують функції священних, будучи ритуальними артефактами.

Література:

1. Дюркгейм Э., Мосс М. О некоторых первобытных формах классификации / М. Мосс // Общества. Обмен. Личность: Труды по социальной антропологии. – М. : Восточная литература РАН, 1996.

2. Элиаде М. Аспекты мифа. Первые публикации в России / Перевод В. Большаков – «Инвест ППП», - 1995 – 236 с.

3. Cassirer Ernst. The Myth of the State / Ernst Cassirer. – New Haven: Yale University Press; London: Geoffrey cumberlege. Oxford University Press, 1946/